

Exkurze do Itálie 2019

Vyučující starověkých dějin a klasické archeologie se letos rozhodli spojit síly a zprostředkovat svým studentům hlubší poznání starověkých civilizací, než jaké umožňují přednášky a studium v knihovnách. Po měsících intenzivních příprav se konečně v pátek 14. června 2019 celá výprava vydala z Brna za památkami staré Itálie. Dopravním prostředkem, který jsme zvolili pro téměř celou cestu, byl autobus pronajatý od firmy Moras, jejichž služeb dlouhodobě využívají klasičtí archeologové při svých středomořských exkurzích.

Zapálení nadšenci se nedali odradit ani očekáváním nadměru horkého počasí počínajícího jihoitalského léta a zúčastnili se v hojném počtu (viz foto 19). Exkurze přispěla též k prohlubování mezioborových a meziuniverzitních vztahů – kromě studentů Ústavu klasických studií a Ústavu archeologie a muzeologie MU se jí zúčastnili také studenti a vyučující z Historického ústavu a Semináře dějin umění MU, Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě a Univerzity Konstantína Filozofa v Nitre spolu s některými členy Archeologického ústavu AV ČR v Brně a Českého egyptologického ústavu. Jak je patrné z fotodokumentace, výpravy se zúčastnila i jedna ze sov ÚKS, Bubo.

Program byl nabitý, ale i přes poněkud divočejší cestování po jižanských komunikacích se podařilo stihnout prakticky vše, co bylo v plánu.

Cestou do Kampánie, která byla naším hlavním cílem, jsme navštívili některé lokality v kraji Latium: v sobotu 15. června vilu císaře Hadriana a následně další památky ve městě Tibur (dn. Tivoli) – chrámy na tiburské akropoli a okrsek Herkula Vítězného, na němž je dobře patrné, že byl v minulosti intenzivně využíván k průmyslovým účelům.

V neděli nás čekala cesta na jih. Program jsme začali v městečku Segni (muzeum a místní antické pozůstatky), kde jsme také strávili první noc v Itálii. Projeli jsme se moderním úsekem slavné Appijské silnice, alespoň přes skla autobusu jsme zhlédli město Velitiae (dn. Velletri), rodiště otce prvního římského císaře Augusta, a na skále nad silnicí zbytky dalšího v antice významného posvátného okrsku Iova Anxura v Terracině. Odpoledne následovala zastávka ve Sperlonze u hranic Latia s Kampánií, kde jsme si prohlédli zbytky vily a jeskyni upravenou pro císaře Tiberia (v jeskyni se nacházela císařská jídelna; císař se zde jednou málem stal obětí sesuvu části stropu – nebýt pohotovosti jeho velitele stráže Seiana). V pozdních večerních hodinách jsme se po dlouhých silničních peripetiích přece jen nakonec dopravili (nebo spíš doslova „vtlačili“) na sorrentský výběžek, kde nás čekalo ubytování pro zbytek pobytu v útulných chatkách kempu Bluegreen, trůnícím na jednom ze skalních ostrohů vysoko nad mořem.

Uchvacující výhledy z klikatých silniček nad mořem a malebná, leč stísněná zákoutí sorrentských předměstí plná zálužných dopravních omezení, které bylo třeba překonávat den co den cestou za památkami, skýtaly potěšení, respektive pravidelnou porci zábavy mnohému účastníku exkurze. Stejně jako pohled na sebevražednou neohroženost místních motocyklistů, kteří dokázali během okamžiku úzkou dvouproudovou silnici přetvořit na čtyřproudovou (viz foto 40). Místní kolorit se již při naší úvodní nervydrásající jízdě podvečerním jižanským motoristickým korzem stal vděčným tématem glos. Poté, co jsme střechou autobusu doslova odřízli kus tašek z jakési stříšky v zatáčce silnice, například jedna účastnice ledabyle poznamenala: „Trocha terakoty...“. Komentáře jiného typu se pochopitelně linuly z úst našich řidičů, jimž se podobné situace staly povinným denním martyriem.

Místního koloritu jsme si ještě více užili v pondělí, kdy jsme se vypravili tradičně přeplněným vlakem circumvesuviany do Neapole. Absolvovali jsme prohlídku Národního archeologického muzea, po ní procházku po stopách antického města ne vždy výstavními zákoutími města

moderního a na závěr prohlídku vykopávek antické Neapole pod kostelem San Lorenzo Maggiore s místní průvodkyní.

V úterý jsme navštívili nejjižnější bod naší exkurze, řeckou kolonii Poseidónii (římské Paestum) s úchvatnými chrámy. Co všechny účastníky nadchlo ještě víc, do chrámů se již smí i vstupovat.

Ve středu jsme se poprvé vydali do sopečné oblasti Flegrejských polí, přesněji do blízkosti míst, odkud vyplouvala osudného léta 79 záchranná výprava Plinia Staršího. Na misenském výběžku jsme kromě rozsáhlých muzejních prostor hradu z dob aragonské vlády v Neapolsku navštívili také archeologický areál v Bajích, pověstném lázeňském a vilovém letovisku bohatých Římanů.

Ve čtvrtek jsme dokončili prohlídku Flegrejských polí výpravou po stopách hrdiny Aenea do sídla proslulé věštkyňe Sibylly Kýmské. Pro vstup do Kýmé (latinsky Cumae), nejstarší řecké kolonie na italské pevnině, jsme zvolili průjezd římským obloukem zvaným moderně Arco Felice, pod nímž se zachovala i část odolného antického dláždění. Oblouk není nikterak široký, jak je vidět na fotografii 28... ale projeli jsme! Z kýmské akropole jsme si mohli užít výhled na ostrov Ischia, kde ležela vůbec nejstarší západní řecká kolonie Pithékússai. Cestu zpět se zastávkou ve městě Puteoli (dn. Pozzuoli) jsme tematicky zvolili s průjezdem kolem Avernského jezera, bájného vstupu do říše stínů. Na závěr dne jsme se podívali do arény většího puteolského amfiteátru (město v římské době disponovalo dokonce dvěma amfiteátry – poté, co přestala stačit kapacita prvního, byl postaven nový). Amfiteátr se chlubí výborně zachovanými podzemními prostory. V aréně jsme se setkali i s urputně bojujícími gladiátorskými dvojicemi z řad místních opeřenců.

Závěr týdne patřil památkám, kvůli nimž většina návštěvníků tradičně do Kampánie přijíždí – lokalitám pod Vesuvem, jedinečně zakonzervovaným následkem výbuchu roku 79.

V pátek jsme vyrazili do Pompejí – zde není třeba nic dodávat. V sobotu do antikvária v Boscoreale vysoko na úpatí sopky, díky jehož sbírkám předmětů z organických materiálů je možné si udělat asi nejlepší představu o každodenním životě římského města. Ve druhé části dne se potom jedna polovina účastníků vypravila do vil v oblasti Stabií, druhá se rozhodla završit exkurzi výstupem na Vesuv (z časových důvodů byla zvolena cesta místním autobusem s krátkým výstupem na vrchol). Vesuvská skupina si mohla dosytosti vychutnat místní kolorit – kromě dobrodružné jízdy autobusové linky Pompeje – Vesuv a zpět také cestu v neklimatizovaném vlaku circumvesuviany z Pompejí do Piano di Sorrento.

V neděli byla exkurze zakončena prohlídkou města Herculaneum, které i díky tomu, že bylo na rozdíl od Pompejí ušetřeno válečného bombardování, nabízí v mnohém ohledu komplexnější obraz římského města (fascinují zejména domy zachované do výše až tří pater). Kromě městských budov s jejich zařízením působí na dnešního návštěvníka zvláště sugestivně nálezy z 80. let 20. století z herkulánské pláže, která se v antice nacházela přímo pod městem – pozůstatky lodi a ostatky uprchlíků z roku 79, jejichž kopie jsou ponechané na místě nálezů v klenutých prostorách u pláže.

Po překonání více než 1400 km se pak celá výprava v pondělí 24. června v dopoledních hodinách šťastně navrátila do Brna.

Foto 0-30, 33-42, 44-48, 51 © Markéta Melounová

Foto 31-32, 43, 49-50 © Tereza Antošovská